

New **สรุปเข้ม**

สังคมศึกษา

ใหม่

ตรงตามหลักสูตรแกนกลาง พ.ศ. 2551

ป.3

ผังบริเวณสวนสาธารณะ

ที่ทำการสวนสาธารณะ

สระน้ำ

อาคารเครื่องสูบน้ำ

คลองน้ำไหล

5. เด็กทำอาหารปรุงรส

6. อาคารดูนกและพืชสวน

7. พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติ

8. สุขา

 IMAC EDUCATION

สังคมศึกษา ป.3

- สรุปเนื้อหาสำคัญ สารการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ป.3
- ฝึกฝนและพัฒนาวิธีคิดอย่างมีเหตุผล คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ
- แบบฝึกหัดและแบบทดสอบพร้อมเฉลยละเอียด แยกเล่ม สามารถใช้ประเมินผลได้ด้วยตนเอง
- เหมาะสำหรับเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่สนามสอบทุกสนาม รวมถึง NT และ O-NET ตลอดจนเป็นพื้นฐานการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

ภาพจากปก : **แผนผัง** เป็นเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ที่ใช้แสดงตำแหน่งที่ตั้งและทิศทางของสิ่งต่างๆ ในอาณาเขตไม่กว้างมากและมีรายละเอียดไม่มาก

บุหงา จันทนากกร

New สรุปเข้ม

สังคมศึกษา ป.3

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

บุหงา จันทนากร.

New สรุปเข้มสังคมศึกษา ป.3--กรุงเทพฯ : แม็ค, 2552.

164 หน้า.

1. สังคมศึกษา--การศึกษาและการสอน (ประถมศึกษา). I. ชื่อเรื่อง.

372.83

ISBN 978-974-412-598-9

จัดพิมพ์และจำหน่ายโดย

บริษัท สำนักพิมพ์แม็ค จำกัด

MAC PRESS CO., LTD.

ผู้เขียน : บุหงา จันทนากร

สงวนลิขสิทธิ์ : มิถุนายน 2552

ราคาจำหน่าย : 70 บาท

การสั่งซื้อ : ส่งธนาคารดีเอสเอส ไปรษณีย์ลาดพร้าว 10310 ในนาม บริษัท สำนักพิมพ์แม็ค จำกัด
เลขที่ 9/99 อาคารเม็ค ซอยลาดพร้าว 38 ถนนลาดพร้าว แขวงจันทราเกษม
เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

☎ : 0-2938-2022-7 FAX : 0-2938-2028

E-mail : macpress@MACeducation.com

www.MACeducation.com

พิมพ์ที่ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ซีแอนด์เอ็น บั๊ค

(สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย ห้ามลอกเลียน ไม่ว่าจะเป็นส่วนหนึ่งส่วนใดของหนังสือเล่มนั้นนอกจากจะได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษร)

คำนำ

หนังสือ **New สรุปเข้มสังคมศึกษา ป.3** เล่มนี้ นำเสนอเนื้อหาตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สารการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับประถมศึกษา ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ประกอบด้วย สรุปเนื้อหาที่เป็นสาระสำคัญในแต่ละเรื่อง และแบบฝึกหัดท้ายหน่วยการเรียนรู้พร้อมเฉลยละเอียด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาทำความเข้าใจเนื้อหาในแต่ละเรื่องด้วยตนเอง ฝึกทำแบบฝึกหัดและแบบทดสอบอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสามารถใช้ประเมินตนเองในท้ายหน่วยการเรียนรู้ นอกจากนี้มีแบบทดสอบพร้อมเฉลยละเอียดเพื่อให้ผู้เรียนได้เพิ่มทักษะในการเรียนรู้ สร้างความเข้าใจและความมั่นใจให้มากยิ่งขึ้นก่อนเข้าสู่สนามสอบจริงและเป็นพื้นฐานการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

บริษัท สำนักพิมพ์แม็ค จำกัด หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือคู่มือชุด New สรุปเข้ม ชุดนี้จะเป็นประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนและผู้สนใจทั่วไปเป็นอย่างดี

บริษัท สำนักพิมพ์แม็ค จำกัด

สารบัญ

● หน่วยการเรียนรู้ 1 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม	1-33
วัฒนธรรมในครอบครัวและชุมชน	1
- การปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมในครอบครัว	1
- การปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมในชุมชน	2
- คุณค่าของวัฒนธรรมในชุมชน	4
- ความหลากหลายของวัฒนธรรมในชุมชน	4
บทบาท หน้าที่ และสิทธิของสมาชิกในโรงเรียนและชุมชน ตามระบอบประชาธิปไตย	4
- การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย	7
การมีส่วนร่วมในกิจกรรมตามกระบวนการประชาธิปไตย ในโรงเรียนและชุมชน	11
- ในโรงเรียน	11
- ในชุมชน	11
การออกเสียงโดยตรงและการเลือกตัวแทนตามกระบวนการประชาธิปไตย	13
การเปลี่ยนแปลงภายในโรงเรียนและชุมชน	15
วันสำคัญ	16
แบบฝึกหัดหน่วยการเรียนรู้ 1	22

● หน่วยการเรียนรู้ 2 เศรษฐศาสตร์ 34-55

สินค้าและบริการที่จำเป็นในการดำรงชีวิต	34
- หลักการบริโภคสินค้าและบริการที่ดี	35
ใช้จ่ายอย่างเหมาะสม	35
- วางแผนการใช้จ่าย	36
เราเป็นผู้ผลิต ผู้บริโภค	38
- ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค	40
- บทบาทหน้าที่ของผู้ผลิตและผู้บริโภค	40
- การใช้ทรัพยากรของผู้ผลิตและผู้บริโภคอย่างคุ้มค่า	41
ภาษี... นำมาสร้างสินค้าและบริการให้กับเรา	42
- ประโยชน์ของภาษี	43
- ประเภทของภาษี	45
- หน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดเก็บภาษีในประเทศไทย	46
แบบฝึกหัดหน่วยการเรียนรู้ 2	47

● หน่วยการเรียนรู้ 3 ภูมิศาสตร์ 56-81

สิ่งแวดล้อมในชุมชนของเรา	56
- ชุมชนเมืองและชุมชนบท	58
ศึกษาที่ตั้งของสถานที่ต่างๆ ในชุมชน	60
- แผนที่	60
- แผนที่	61
- ภาพถ่ายของชุมชน	64
ความสัมพันธ์ของลักษณะทางกายภาพและลักษณะทางสังคมในชุมชน	65

การดำเนินชีวิตของผู้คนในชุมชน ในอดีตและปัจจุบัน	67
การใช้ทรัพยากรธรรมชาติของคนในชุมชน	69
- การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ	70
- สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ	
และทรัพยากรธรรมชาติ	71
- มลพิษในชุมชน	72
- การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน	73
แบบฝึกหัดหน่วยการเรียนรู้ 3	74
• หน่วยการเรียนรู้ 4 ประวัติศาสตร์	82-111
การนับวัน เดือน ปี แบบสุริยคติและจันทรคติ	82
สืบค้นเหตุการณ์สำคัญของโรงเรียนและชุมชน	86
- เหตุการณ์สำคัญของโรงเรียน	86
- เหตุการณ์สำคัญของชุมชน	87
การตั้งถิ่นฐานและการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน	91
- ปัจจัยการตั้งถิ่นฐานของคนในชุมชน	92
ราชอาณาจักรไทยจากอดีตถึงปัจจุบัน	94
- อาณาจักรสุโขทัย	94
- อาณาจักรอยุธยา	96
- อาณาจักรธนบุรี	97
- อาณาจักรรัตนโกสินทร์	98
พระมหากษัตริย์ไทยของปัจจุบัน	99
- พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช	99

วีรบุรุษ วีรสตรีไทย	102
- ชาวบ้านบางระจัน	102
- พระยาพิชัยดาบหัก	103
- ท้าวเทพกษัตรี-ท้าวศรีสุนทร	104
แบบฝึกหัดหน่วยการเรียนรู้ 4	105

● **หน่วยการเรียนรู้ 5 ศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม** **112-141**

ศาสนาสำคัญของเรา	112
ความสำคัญของพระพุทธศาสนา	115
พุทธประวัติ	117
- ประสูติ	117
- ชีวิตในวัยเยาว์	118
- การออกผนวช	118
- การบำเพ็ญเพียร	118
- ตรัสรู้	119
- การผจญมาร	120
- ปฐมเทศนา	120
- การเผยแผ่พระพุทธศาสนา	121
- ปรีณิพพาน	121
วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	122
พุทธสาวก	123
- สามเณรสังกัจจายะ	123
ชาวพุทธตัวอย่าง	124

- สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี)	124
เรื่องนำรู้จากพระไตรปิฎก	125
- รักสนุกจะทุกข์ถนัด	126
ชาดก	126
- อารามพุสกชาดก	126
- มหาวนิชชาดก	127
- หลักธรรมในพระพุทธศาสนา	129
พุทธศาสนสุภาษิต	132
แบบฝึกหัดหน่วยการเรียนรู้ 5	133
แบบทดสอบชุดที่ 1	142
แบบทดสอบชุดที่ 2	150

หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและ การดำเนินชีวิต ในสังคม

วัฒนธรรมในครอบครัว และชุมชน

เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคม ทำให้ต้องอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ และเมื่ออยู่ร่วมกันนานๆ เข้า มนุษย์จึงร่วมกันสร้างวัฒนธรรมซึ่งเปรียบเสมือนระเบียบปฏิบัติให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

วัฒนธรรม หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดี รวมทั้งความคิดและพฤติกรรมที่สมาชิกในสังคมได้สืบทอดต่อกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน

วัฒนธรรมมีหลายประเภท ประกอบด้วย **วัฒนธรรมทางวัตถุ** คือ สิ่งต่างๆ ที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นมาและสามารถจับต้องได้ เพื่อใช้ประโยชน์ เช่น อาคาร บ้านเรือน วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ เครื่องแต่งกาย อาหาร เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ เป็นต้น และ **วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ** หรือ **วัฒนธรรมทางจิตใจ** คือ แบบแผนในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม เช่น วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับความคิด ค่านิยม ความเชื่อ ภาษา ศีลธรรม การประกอบอาชีพ เป็นต้น

การปฏิบัติตามวัฒนธรรมในครอบครัว

ในสมัยโบราณ สังคมมนุษย์เริ่มต้นด้วยการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว พ่อแม่ก็จะเลี้ยงดูลูกๆ ให้เจริญเติบโต อบรมสั่งสอนลูกๆ ให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ส่วนลูกๆ ก็ต้อง

เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพ่อแม่ ดังนั้นครอบครัวตั้งแต่สมัยโบราณจึงมีกฎกติกาที่สมาชิกในครอบครัวต้องปฏิบัติตาม จึงจะมีชีวิตอยู่รอดได้ตราบถึงปัจจุบันสมาชิกในครอบครัวนอกจากจะมีความรัก มีความเอื้ออาทรต่อกันเพราะมีความเป็นญาติพี่น้องกันตามสายโลหิตแล้ว สมาชิกในครอบครัวยังต้องปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่กฎกติกาและกฎระเบียบของครอบครัวที่เรียกว่า **วัฒนธรรมในครอบครัว** ด้วย

วัฒนธรรมแต่ละครอบครัวอาจเหมือนกันหรือแตกต่างกัน เช่น ครอบครัวบางครอบครัวอาจมีการนับถือศาสนาแตกต่างกัน บางครอบครัวอาจมีพ่อ แม่ ญาติพี่น้องปู่ย่า ตายายอยู่รวมกัน บางครอบครัวอาจมีแต่พ่อหรือแม่ บางครอบครัวก็ไม่มีพ่อหรือแม่ บางครอบครัวมีทั้งพ่อและแม่ แต่ครอบครัวทุกครอบครัวก็มีจุดมุ่งหมายร่วมกัน นั่นก็คือ สมาชิกทุกคนในครอบครัวอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข ทั้งนี้สมาชิกในครอบครัวควรปฏิบัติตามวัฒนธรรมในครอบครัว ดังนี้

1. **ยอมรับความแตกต่างของสมาชิกในครอบครัว** ทั้งความแตกต่างทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และความคิดความเชื่อ
2. **ยึดมั่นในกฎกติกาของครอบครัว** เช่น ทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ไม่ใช้ความรุนแรงในการตัดสินปัญหาความขัดแย้ง แต่ใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหาเป็นต้น
3. **ปฏิบัติตามหลักศีลธรรมอันดีงาม** เช่น การรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม การไม่ข่มเหงรังแกคนที่อ่อนแอกว่า เป็นต้น
4. **ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในครอบครัวอย่างเต็มที่** เช่น ลูกช่วยทำงานบ้านเพื่อแบ่งเบาภาระของพ่อแม่ รดน้ำต้นไม้แทนพ่อ เป็นต้น

การปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมในชุมชน

เมื่อหลาย ๆ ครอบครัวมาอยู่รวมกันในพื้นที่อาณาบริเวณหนึ่ง ซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยกัน หรือเรียกว่ามาอยู่รวมกันเป็น**ชุมชน**

เมื่อหลายครอบครัวมาอยู่รวมกันเป็นชุมชน จึงเกิดความสัมพันธ์ขึ้นระหว่างสมาชิกในชุมชน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีระเบียบแบบแผนในการควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชนให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข จึงเกิดเป็น**วัฒนธรรมในชุมชน**ขึ้น วัฒนธรรมจึงเป็นเครื่องมือหนึ่งในการควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชน

ในฐานะที่เราเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน เราจึงควรปฏิบัติตามวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมในการสืบทอดแบบแผนและพฤติกรรมของชุมชนที่เราอาศัยอยู่

การปฏิบัติตามวัฒนธรรมในชุมชนสามารถกระทำได้ ดังนี้

1. **การปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความสุภาพอ่อนโยน** เช่น การใช้คำพูดที่สุภาพอ่อนหวาน การใช้ภาษาให้เหมาะสมกับโอกาส สถานที่ และบุคคล ไม่แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวหรือแสดงกิริยากระด้างต่อผู้อื่น เป็นต้น

2. **การให้อภัยแก่กันและกล่าวคำขอโทษเมื่อกระทำผิด** การอยู่ร่วมกัน หากมีการกระทำสิ่งใดผิดพลาดหรือล่วงเกินผู้อื่น หรือทำไปโดยไม่ตั้งใจ จะต้องกล่าวคำขอโทษทันที ส่วนผู้ที่ถูกล่วงเกินจะต้องรู้จักให้อภัย ไม่ถือโกรธ จึงจะทำให้เกิดความเข้าใจกันและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

3. **การมีระเบียบวินัยในการปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชน** เช่น ข้ามถนนตรงทางม้าลาย ไม่แย่งกันซื้อสิ่งของ ไม่ลักขโมยสิ่งของของผู้อื่น เป็นต้น

4. **การสืบทอดประเพณีที่ดีงามของชุมชนให้คงอยู่สืบไป** เช่น การทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา เช่น ประเพณีวันสงกรานต์ ประเพณีวันเข้าพรรษา เป็นต้น

5. **การช่วยกันรักษาสาธารณสมบัติ** สาธารณสมบัติในชุมชนถือเป็นสมบัติของทุกคนที่ต้องช่วยกันดูแลรักษาหรือไม่ทำลายให้เสียหาย เช่น การไม่เด็ดดอกไม้หรือตัดต้นไม้ของชุมชน ไม่ทิ้งขยะลงแม่น้ำหรือบนถนน เป็นต้น

6. **การรู้จักมารยาทในการติดต่อหรืออยู่ร่วมกับผู้อื่น** เช่น เมื่อไปเยี่ยมบ้านผู้อื่น ควรเคาะประตูหรือกดกริ่งเรียกให้คนในบ้านมาเปิดประตูรับ การทำความเคารพเจ้าของบ้าน หรือมารยาทในการรับประทานอาหารที่ควรใช้ช้อนกลางตักอาหาร เป็นต้น

คุณค่าของวัฒนธรรมในชุมชน

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ดีงาม เป็นความเจริญทั้งทางวัตถุและทางจิตใจที่ผู้คนในสังคมได้ร่วมกันสร้างขึ้นและปฏิบัติสืบต่อกันมา วัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและประโยชน์ต่อสังคม ดังนี้

1. ทำให้การดำเนินชีวิตในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
2. ทำให้เกิดเอกลักษณ์ในท้องถิ่นหรือในชุมชนนั้นๆ เช่น การแต่งกาย ภาษา อาหารการกิน ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่นนั้น เป็นต้น
3. สร้างความเป็นปึกแผ่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม
4. สร้างความภาคภูมิใจในวิถีชีวิตของชุมชนตนเอง เช่น ศิลปกรรมในท้องถิ่น ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ เป็นต้น

ความหลากหลายของวัฒนธรรมในชุมชน

บางครั้งในชุมชนจะประกอบด้วยคนหลายกลุ่ม หลายเชื้อชาติที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกันไป ทำให้ชุมชนมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในชุมชนจึงต้องเรียนรู้ทำความเข้าใจวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายนั้น เพราะทุกคนต่างก็มีสิทธิเสรีภาพในการปฏิบัติตนตามความคิด ความเชื่อ และศาสนาที่ตนเองนับถือ จึงไม่ควรจะดูถูกวัฒนธรรมคนอื่นว่าด้อยกว่า เพื่อทุกคนจะได้อยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างมีความสุข

บทบาทหน้าที่ และสิทธิของสมาชิกในโรงเรียนและชุมชนตามระบอบประชาธิปไตย

ทุกคนเป็นสมาชิกของสังคม เพราะทุกคนต้องอยู่ร่วมกันกับคนอื่น ๆ ในอาณาบริเวณใดบริเวณหนึ่ง มีการติดต่อสัมพันธ์กันภายในบริเวณแห่งนั้น และการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน เพื่อให้สังคมนั้นดำรงอยู่ได้และเป็นปึกแผ่นมั่นคง

โรงเรียนเป็นสถานที่ที่คนหลายครอบครัวที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมมาอยู่รวมกัน ซึ่งสมาชิกของโรงเรียนมีความสัมพันธ์กัน ทำงานร่วมกัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โรงเรียนจึงเปรียบเสมือนเป็นชุมชนแห่งหนึ่งที่สมาชิกส่วนใหญ่ก็คือนักเรียนและสมาชิกอื่นๆ เช่น ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนตามรายวิชา ครูประจำชั้น ครูพยาบาล เจ้าหน้าที่ ภารโรง พ่อค้าแม่ค้า เป็นต้น และสมาชิกแต่ละคนก็จะมีบทบาทหน้าที่แตกต่างกัน เช่น ครูทำหน้าที่สอนหนังสือให้แก่นักเรียน นักเรียนมีหน้าที่ตั้งใจเล่าเรียนหนังสือ เชื่อฟังครู ภารโรงมีหน้าที่ดูแลความสะอาดภายในโรงเรียน เป็นต้น

เมื่ออยู่ในชุมชน สมาชิกทุกคนในชุมชนต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชนและมีส่วนร่วมตามกระบวนการประชาธิปไตย ตามบทบาท หน้าที่ และสิทธิที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น

หน้าที่ หมายถึง ความรับผิดชอบที่สมาชิกในชุมชนต้องปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น

- ✎ ชายไทยทุกคนเมื่ออายุครบ 21 ปีบริบูรณ์ ต้องไปรับหมายเกณฑ์เพื่อคัดเลือกเป็นทหาร
- ✎ ประชาชนคนไทยที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ ต้องไปเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้แทนในระดับต่างๆ

สิทธิ หมายถึง ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้สมาชิกในชุมชน โดยที่บุคคลอื่นต้องให้ความเคารพสิทธิของสมาชิกในชุมชน เช่น

- ✎ สิทธิในการสมัครรับเลือกตั้ง
- ✎ สิทธิในการอยู่อาศัยในบ้านเรือนของตน
- ✎ สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมจากการปฏิบัติหน้าที่จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ดังนั้น บุคคลย่อมมีบทบาท หน้าที่ และสิทธิที่ต้องปฏิบัติในโรงเรียนและชุมชน
ดังนี้

โรงเรียน

1. ให้ความเคารพครู อาจารย์

2. ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน เช่น แต่งกายให้ถูกระเบียบของโรงเรียน

3. รักษาความสะอาดห้องเรียนและบริเวณโรงเรียน

4. ร่วมกิจกรรมภายในโรงเรียน

ชุมชน

1. เคารพเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา และ พระมหากษัตริย์

2. ปฏิบัติตามกฎหมายหรือกฎระเบียบชุมชน

3. อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4. อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมในชุมชน

การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตาม วิถีประชาธิปไตย

เราเป็นสมาชิกของโรงเรียนและโรงเรียนก็ตั้งอยู่ในชุมชน ชุมชนเราเป็นชุมชนประชาธิปไตยที่สมาชิกทุกคนมีสิทธิจะปกป้องคุ้มครองให้ชุมชนปลอดภัย น่าอยู่ ดังนั้นพวกเราทุกคนควรมีส่วนร่วมในชุมชนของเรา นั่นก็หมายถึงการนำหลักการประชาธิปไตยมาใช้ในการดำเนินชีวิต

หลักการประชาธิปไตยที่สำคัญ ได้แก่

- ✎ เคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น
- ✎ ใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา
- ✎ เคารพในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์
- ✎ มีส่วนร่วมในการสร้างกฎกติกาในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม
- ✎ เคารพในความแตกต่าง
- ✎ มีความรับผิดชอบต่อตนเอง

ทั้งนี้ การเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย จะต้องปฏิบัติตามพฤติกรรมที่แสดงออกใน 3 ลักษณะ ที่เรียกว่า **คุณธรรม 3 ประการ** ดังนี้

1. คารวธรรม หมายถึง การแสดงออกในเรื่องการเคารพซึ่งกันและกัน ทั้งเคารพตนเองและเคารพผู้อื่น เคารพในกฎเกณฑ์หรือระเบียบข้อบังคับของสังคมส่วนรวม การให้เกียรติผู้อื่น การอ่อนน้อมถ่อมตน รู้กาลเทศะ พฤติกรรมที่แสดงออกมีดังนี้

1.1 เคารพในสิทธิของผู้อื่น ได้แก่ การไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่นทั้งทางกาย วาจา และใจ เช่น เคารพในสิทธิของผู้ที่มาก่อน เคารพในความเป็นเจ้าของสิ่งของต่างๆ เคารพในความเป็นส่วนตัวของบุคคล ซึ่งเราจะต้องได้รับการอนุญาตก่อนทุกครั้งที่จะใช้สิ่งของของผู้อื่น หรือเข้าไปล่วงล้ำที่อยู่อาศัยของผู้อื่น

1.2 เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น ได้แก่ การยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น โดยให้เกียรติผู้แสดงความคิดเห็นด้วยการตั้งใจฟัง หากเห็นว่าความคิดเห็นนั้นเป็นแนวคิดที่ดีมีประโยชน์มากกว่าความคิดเห็นของตนเอง ก็ควรยอมรับและปฏิบัติตาม

1.3 เคารพในกฎระเบียบของสังคม ได้แก่ การปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมือง เช่น ข้ามถนนตรงทางข้าม หรือการปฏิบัติตามกฎกติกาของชุมชนที่เราอาศัยอยู่ เช่น ไม่ทิ้งสิ่งสกปรกลงในแม่น้ำ ถนน สวนสาธารณะ เป็นต้น การปฏิบัติตามระเบียบโรงเรียน เช่น แต่งกายถูกระเบียบ ไม่มาโรงเรียนสาย เป็นต้น

1.4 เคารพซึ่งกันและกันทางกาย ได้แก่ การแสดงความเคารพอย่างเหมาะสมและถูกกาลเทศะ เช่น การไหว้ผู้มีอาวุโสกว่า การทักทายและให้เกียรติผู้อื่น การให้การต้อนรับแขกผู้มาเยือนบ้านเรือน ใช้กิริยามรรยาทที่เหมาะสมกับบุคคลต่างๆ เป็นต้น

1.5 เคารพซึ่งกันและกันทางวาจา ได้แก่ การพูดจาให้เหมาะสมกับกาลเทศะ ใช้คำพูดที่เหมาะสมตามฐานะของบุคคล พูดจาสุภาพ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดในสิ่งที่ทำให้ผู้อื่นเสียหาย ไม่พูดโกหกหลอกลวง

1.6 เคารพนอบน้อมถ่อมตนต่อผู้ที่ควรเคารพ ได้แก่ พ่อแม่ ผู้มีอุปการคุณ ครูอาจารย์ ญาติผู้ใหญ่ ซึ่งตามวัฒนธรรมและประเพณีไทย เราควรแสดงความเคารพทั้งทางกาย วาจา และใจ และกตัญญูกตเวทิต่อผู้มีพระคุณดังกล่าว

1.7 เคารพในความคิดความเชื่อที่แตกต่างกัน ได้แก่ การไม่แสดงอาการดูถูกเหยียดหยามบุคคลอื่นที่มีวัฒนธรรมแตกต่างจากตน เช่น นับถือศาสนาแตกต่างกัน รวมทั้งความแตกต่างทางด้านภาษา การแต่งกาย เชื้อชาติ เป็นต้น

1.8 เคารพในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ได้แก่ การแสดงความเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ในโอกาสต่างๆ เช่น การรับเสด็จเมื่อพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์เสด็จไปในชุมชน การร่วมกิจกรรมแสดงความจงรักภักดีในวันสำคัญที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ การปฏิบัติต่อสัญลักษณ์ของชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ได้ถูกต้องเหมาะสม เช่น ยืนตรงเมื่อได้ยินเพลงชาติ แสดงความเคารพพระบรมฉายาลักษณ์ ยืนตรงเมื่อได้ยินเพลงสรรเสริญพระบารมี ให้

ความเคารพศาสนสถานหรือรูปเคารพของศาสนา ทั้งศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น ๆ เป็นต้น

2. สามัคคีธรรม หมายถึง การแสดงออกในเรื่องความร่วมมือกับบุคคลอื่น ๆ ในสังคม เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่ได้ร่วมกันกำหนดขึ้น สามัคคีธรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สังคมมีความเจริญรุ่งเรือง มั่นคง และยั่งยืน พฤติกรรมที่แสดงออกมีดังนี้

2.1 การรู้จักประสานประโยชน์ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของสังคมหรือหมู่คณะเป็นหลัก ได้แก่ การรู้จักประนีประนอม การลดความรุนแรง การทำงานร่วมกันอย่างสันติ การเสียสละความสุขส่วนตัวหรือหมู่คณะเพื่อประโยชน์ของชาติ

2.2 การร่วมมือกันทำงานให้สำเร็จ เช่น การร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม เป็นคณะ โดยวางแผนการทำงานร่วมกัน แบ่งงานกันทำตามความสามารถ รับฟังข้อเสนอแนะหรือข้อคิดเห็นของผู้อื่นมาปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.3 การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ถือว่างานส่วนรวมเป็นสิ่งที่ต้องทำร่วมกัน ช่วยกันทำให้สำเร็จ เพื่อประโยชน์ของคนส่วนใหญ่มากกว่างานส่วนตนที่เป็นประโยชน์เฉพาะตนเองเท่านั้น

2.4 ความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ เมื่อได้รับมอบหมายจากกลุ่มให้ทำงาน ต้องร่วมกันทำงานที่ตนได้รับมอบหมายอย่างตั้งใจและจริงจัง ไม่หลีกเลี่ยงหรือเอาเปรียบผู้อื่น

2.5 ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน คือ การร่วมมือร่วมใจกันทำให้เกิดพลังทำงานเป็นผลสำเร็จ

2.6 ความเป็นหมู่คณะ ได้แก่ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกันเพื่อให้งานประสบความสำเร็จ

2.7 ความเสียสละ เมื่อทำงานร่วมกันแต่ละคนต้องรู้จักเสียสละ เช่น เสียสละความสะดวกสบาย เสียสละเวลา หรือทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม

2.8 การมีจิตสาธารณะ คือ การร่วมมือร่วมใจทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวมอย่างเต็มใจ โดยไม่คิดหวังสิ่งตอบแทน จิตสาธารณะทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันทำงานเพื่อประโยชน์ต่อสังคมได้สำเร็จ

3. ปัญญาธรรม หมายถึง การแสดงออกในเรื่องการใช้สติปัญญามาพิจารณาทำสิ่งที่มีคุณค่าและมีประโยชน์ รู้ว่าสิ่งใดดีควรกระทำ รู้ว่าสิ่งใดไม่ดีไม่ควรกระทำ รู้จักใช้เหตุและผลในการแก้ไขปัญหา พฤติกรรมที่แสดงออกมีดังนี้

3.1 การใช้เหตุและผล เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นหรือเรื่องที่ต้องตัดสินใจ ทุกคนต้องใช้เหตุและผลในการแก้ปัญหาอย่างรอบคอบ ระมัดระวังทุกครั้ง ไม่ใช้อารมณ์ตัดสินใจ ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น

3.2 การใช้ปัญญาวิเคราะห์เรื่องราวอย่างละเอียดถี่ถ้วน โดยรับฟังความคิดเห็นของบุคคลต่างๆ วิเคราะห์เรื่องราวให้ชัดเจน ไม่ใช้เสียงข้างมากในการตัดสินใจ ปัญหาเสมอไป

3.3 การไม่ถือว่าตนเป็นใหญ่ เช่น การไม่ยึดมั่นความคิดเห็นของตนเองเป็นหลัก ไม่ถือตนว่าเป็นใหญ่กว่าผู้อื่น เก่งกว่าผู้อื่น ดูถูกผู้อื่น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา รู้ว่าทุกคนต้องมีความดีและความสามารถที่แตกต่างกัน

3.4 การใช้ข้อมูลข่าวสารอย่างมีเหตุผล โดยใช้สติปัญญาวิเคราะห์ข้อมูล แยกแยะความถูกต้อง และนำมาปรับใช้กับตนเองได้อย่างเหมาะสม

3.5 การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ให้สมาชิกทุกคนได้มีส่วนร่วมในการคิด ร่วมวางแผน และร่วมกันตัดสินใจโดยใช้เหตุผล

3.6 การเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรม โดยใช้ปัญญาวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้ยอมรับและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสงบสุข

3.7 ยอมรับในสติปัญญาของผู้อื่น ให้ทุกคนได้ใช้ความรู้ความสามารถของแต่ละคนมาพัฒนาครอบครัว ชุมชน และสังคมให้เจริญก้าวหน้า

3.8 การยึดมั่นในจริยธรรมคุณธรรม เช่น มีความละเอียดต่อการประพฤติชั่ว มีความเกรงกลัวต่อการทำบาปทั้งปวง มีเมตตากรุณาต่อบุคคลทั่วไป เป็นต้น